Handlingsplan for nordisk samarbejde om handicap 2018-2022

Nordisk
Ministerråd

Handlingsplan for nordisk samarbejde om handicap 2018-2022

ANP 2018:770

ISBN 978-92-893-5688-6 (PRINT)

ISBN 978-92-893-5689-3 (PDF)

ISBN 978-92-893-5690-9 (EPUB)

<http://dx.doi.org/10.6027/ANP2018-770>

© Nordisk Ministerråd 2018

Layout: Gitte Wejnold

Omslagsfoto: Victoria Henriksson

Tryk: Rosendahls

Printed in Denmark

Det nordiske samarbejde

Det nordiske samarbejde er en af verdens mest omfattende regionale samarbejdsformer. Samarbejdet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøerne, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbejde er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret og er en vigtig medspiller i det europæiske og internationale samarbejde. Det nordiske fællesskab arbejder for et stærkt Norden i et stærkt Europa.

Det nordiske samarbejde ønsker at styrke nordiske og regionale interesser og værdier i en global omverden. Fælles værdier landene imellem er med til at styrke Nordens position som en af verdens mest innovative og konkurrencedygtige regioner.

Nordisk Ministerråd

Nordens Hus

Ved Stranden 18

1061 København K

www.norden.org

Download nordiske publikationer: www.norden.org/nordpub

Handlingsplan for nordisk samarbejde om handicap 2018-2022

INDHOLD

7	Nordisk samarbejde om handicap 2018-2022
10	Det nordiske handicapsamarbejde i en international kontekst
14	Formål, mål og nordisk nytte
16	Fokusområder og aktiviteter
17	<i>Menneskerettigheder</i>
23	<i>Bæredygtig udvikling</i>
28	<i>Fri bevægelighed</i>
31	Opfølgning

NORDISK SAMARBEJDE OM HANDICAP 2018-2022

Principperne for velfærdssamfundet i Norden handler om, at alle medborgere skal have de samme forudsætninger for lige muligheder og tryghed – uanset køn, etnisk oprindelse, religion, overbevisning, funktionsevne, alder eller seksuel orientering. Alle har i kraft af deres sociale rettigheder lige adgang til sundhedssystem, sociale tjenester, uddannelse, kultur og arbejdsliv.

Norden holder fanen højt, når det gælder menneskerettigheder og ligestilling. Den demografiske udvikling indebærer, at vores nordiske samfund er nødt til at kunne imødekomme behovene hos en aldrende befolkning, hvor varierende funktionsevne er normen. I Norden er inklusion et samfundsanliggende. De nordiske lande efterstræber en bæredygtig samfundsudvikling, som er baseret på, at borgerne er frie individer og har mulighed for at realisere sig selv.

Norden understreger gennem sit arbejde nytten og værdien af et inkluderende samfund og universelt designede digitale og fysiske miljøer. Universelt design indebærer gennemtænkt og velfungerende samfundsplanlægning, som bidrager til vækst og bedre økonomi for både velfærdssystemet og erhvervslivet.

I de nordiske samarbejdsministres visionsdeklaration fra februar 2014, *Norden – Sammen er vi stærkere*¹, bliver der blandt andet givet udtryk for visioner om at skabe optimale forudsætninger for, at borgerne skal kunne bevæge sig frit mellem de nordiske lande, og at Norden skal være en innovativ region med fokus på velfærd, uddannelse, kreativitet, entreprenørskab, bæredygtighed og forskning. Samarbejdsministrene ønsker

¹ <http://www.norden.org/da/nordisk-ministerraad/samarbejdsministrene-mr-sam/deklarationer/norden-2013-sammen-er-vi-staerkere>

desuden at sikre, at det nordiske samarbejde om internationale spørgsmål skal fungere som et supplement til det samarbejde, der foregår i andre organisationer. Det nordiske samarbejde skal skabe nordisk nytte, sikre merværdi for alle og føre til konkrete resultater. Samarbejde med de baltiske lande er også vigtigt.

Merværdien ved et nordisk samarbejde i forhold til samarbejde i EU, Europarådet, FN og andre internationale fora består blandt andet i vores mange ligheder og dermed, at det nordiske samarbejde kan være mere komplekst. Vi kan på et dybere plan drøfte og sammenligne erfaringer og gode eksempler, som vedrører inklusion, velfærd og demografisk udvikling.

De tre dimensioner af bæredygtig udvikling (social, økonomisk og økologisk) udgør en vigtig bestanddel i det nordiske samarbejdes ideologi og skaber forudsætninger for lige muligheder, social solidaritet og tryghed for alle. Nordisk Ministerråds strategi for bæredygtig udvikling, *Ett gott liv i ett hållbart Norden*², og det nye samarbejdsprogram for bæredygtig udvikling, *Generation 2030*³, understøtter implementeringen af FN's Agenda 2030⁴ i Norden. I lyset af Agenda 2030-budskabet "Leave no one behind" er det vigtigt, at Norden formår at integrere genus-, børne- og ungdoms- samt handicapperspektivet. Bæredygtighedspolitiske processer skal også inkludere og være til gavn for handicappede. Perspektivet skal integreres fra starten og gennem hele udførelsen. Også dette er et samfundsanliggende.

² <http://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A700871&dswid=-7228>

³ <http://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1153404&dswid=-7228>

⁴ <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>

Handicappolitik handler om at opbygge et bæredygtigt samfund, hvor ingen holdes udenfor. Målsætningen for handicappolitikken er, at personer med funktionsnedsættelse inkluderes i alle aspekter af samfundet. Politikken bliver i stadig stigende grad præget af rettighedsperspektivet, som har fået et globalt udtryk i FN's konvention om rettigheder for personer med handicap (FN's handicapkonvention, UNCRPD)⁵. Samtlige lande i Norden har ratificeret konventionen.

Denne handlingsplan er Nordisk Ministerråds strategiske samarbejdsdokument for handicapområdet og er baseret på anbefalinger fra aktiviteter i den foregående handlingsplan 2015-2017, inklusion af personer med funktionsnedsættelse samt strategier for nordisk og andet internationalt samarbejde med relevans for den bæredygtige udvikling. Deriblandt bør især nævnes FN's Agenda 2030 for bæredygtig udvikling, EU's direktiver og forordninger for tilgængelighed og inklusion, Europarådets strategi for inklusion af personer med funktionsnedsættelse, prioriteringer for social- og sundhedssektoren i det nordiske samarbejde samt de nordiske samarbejdsministres visionserklæring *Sammen er vi stærkere*.

⁵ <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRPD/Pages/CRPDIndex.aspx>

DET NORDISKE HANDICAP-SAMARBEJDE I EN INTERNATIONAL KONTEKST

Det nordiske handicapsamarbejde består af tre primære værktøjer: Nordens velfærdscenter, som er en institution under Nordisk Ministerråd for Social- og Helsepolitik (MR-S), Rådet for nordisk samarbejde om funktionsnedsættelse (Handicap-rådet), som er et rådgivende organ for hele det officielle nordiske samarbejde, samt Nordisk Ministerråds handlingsplan, som også er tværsektoriel. Nordens velfærdscenter administrerer også en støtteordning for handicaporganisationernes nordiske samarbejde.

Nordens lande og selvstyrende områder har internationale forpligtelser vedrørende inklusion af personer med funktionsnedsættelse, blandt andet som parter i FN-konventioner og i forbindelse med samarbejdet i Europarådet og EU. Dette gælder også de baltiske lande. Herunder angives en række af disse sammenhænge.

FN

De nordiske lande har forpligtelser i forbindelse med og deltager aktivt i FN's arbejde med menneskerettigheder, og her holder de nordiske lande en høj profil. Menneskerettigheds-erklæringen (1948) forbyder vold og diskrimination. Målgruppespecifikke konventioner sætter fokus på særligt udsatte grupper og tydeliggør organets artikler om generelle menneskerettigheder fra 1948, og hvordan de kan realiseres for alle. Særligt relevante for denne handlingsplan er konventionerne om rettigheder for personer med funktionsnedsættelse (UNCRPD), borgerlige og politiske rettigheder (CCPR), økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder (CESCR), kvinders rettigheder (CEDAW) og børns rettigheder (CRC). Også FN's bæredygtighedsmål i Agenda 2030 er særdeles relevante for det nordiske samarbejde.

FOTO: PIXABAY.COM

Europarådet

De nordiske lande deltager også aktivt i Europarådet, hvis samarbejde om menneskerettigheder omfatter 47 lande og tager udgangspunkt i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (Konvention til beskyttelse af Menneskerettigheder og grundlæggende Frihedsrettigheder). Alle de nordiske lande har forpligtet sig til at følge konventionens artikler. Europarådet har et særligt samarbejde om landenes indsats for at fremme rettigheder for personer med funktionsnedsættelse.⁶ Samarbejdsorganisationernes parlamentariske forsamling, ministerråd, ekspertkomitéer for rettigheder for personer

⁶ <https://www.coe.int/en/web/disability>

med funktionsnedsættelse samt afdelingen for bekæmpelse af forskelsbehandling har sat fokus på temaet ved hjælp af konventioner og anbefalinger. Europarådet har udgivet flere publikationer på dette område, især om situationen for kvinder og piger med funktionsnedsættelse. Istanbulkonventionen om kvinders og pigers situation og ret til sundhed og sikkerhed er også relevant og er blevet tiltrådt af alle de nordiske lande. Europarådets strategi for området, *Human rights: a reality for all*⁷, gælder i 2017-2023.

EU

EU har en handlingsplan for inklusion af personer med funktionsnedsættelse såvel som særlige satsninger på samarbejde, blandt andet med henblik på at fremme fri bevægelighed mellem landene, *Den europæiske handicapstrategi 2010-2020: et nyt tilsagn om et Europa uden barrierer*⁸. EU har som den eneste regionale organisation ratificeret FN's handicapkonvention (UNCRPD). Det vidner om et højt ambitionsniveau og stiller krav til medlemslandene om, at de skal omstille og indordne sig.

EU's direktiv om ligebehandling på beskæftigelsesområdet (2000/78) har en direkte indvirkning, og det samme gælder direktiverne om passagerrettigheder, som gælder rejser med bus (181/2011), båd (1177/2010), tog (1371/2007) og fly (264/2004) inden for EU samt blandt andet Island og Norge.⁹

Webtilgængelighedsdirektivet (2016/2102) handler om digital tilgængelighed på offentlige websteder. Et direktiv om tilgængelighed i mere generel forstand er under forhandling og går under navnet European Accessibility Act. EU's menneskeretsinstitut, FRA, har fremlagt flere rapporter om situationen for personer med funktionsnedsættelse.

⁷ <https://rm.coe.int/2017-2023-disability-strategy-en/16806fe7d4>

⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC0636&from>

⁹ https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/transport-disability/index_sv.htm

FORMÅL, MÅL OG NORDISK NYTTE

Handlingsplanens formål er at bidrage til inklusion af handicappede gennem en styrket nordisk videnuudveksling og et tættere samarbejde vedrørende handicappolitik.

Det nordiske handicapsamarbejde skal:

- skabe nytte for landene og gøre en forskel for nordiske medborgere med funktionsnedsættelse
- supplere og styrke de igangværende nationale processer, hvis mål er inklusion i alle aspekter af samfundet
- fordybe og skabe synergivirkninger i forhold til andre internationale samarbejder og processer, der har inklusion som mål
- skabe forudsætninger for udveksling af erfaringer, opretholdelse af kompetencer og udvikling af metoder til inklusion af personer med funktionsnedsættelse på et antal strategiske områder og i udvalgte sammenhænge
- øge bevidstheden om handicapperspektivet inden for Nordisk Ministerråds og Nordisk Råds kernevirkomheder, herunder sekretariat, institutioner, programmer og netværk, og dermed gøre det nordiske og det nordisk-baltiske samarbejde til et godt eksempel på, hvordan man på officielt plan kan arbejde med mangfoldighed og inklusion af personer med funktionsnedsættelse
- sikre personer med handicap bedre adgang til og tilgængelighed i Nordisk Ministerråds og Nordisk Råds virksomheder

FOTO: JOHNÉR.DK

- styrke indtrykket af Norden som en innovativ, inkluderende og socialt bæredygtig region, hvor ingen ekskluderes
- integrere perspektiver om ligestilling mellem mænd, kvinder, piger og drenge, børn og unges rettigheder samt bæredygtig udvikling i sine aktiviteter på en meningsfuld måde.

FOKUSOMRÅDER OG AKTIVITETER

MENNESKERETTIGHEDER

At støtte og styrke arbejdet med national gennemførelse og overvågning af FN's konvention om rettigheder for personer med funktionsnedsættelse.

BÆREDYGTIG UDVIKLING

At anvende universelt design til at styrke inklusion, fremme ligestilling og modvirke diskriminering af personer med funktionsnedsættelse i alle dele af det nordiske samfund gennem strategisk integrering af handicapperspektivet i arbejdet med bæredygtig udvikling.

FRI BEVÆGELIGHED

At fremme fri bevægelighed og fjerne grænsehindre, som især berører personer med funktionsnedsættelse.

MENNESKERETTIGHEDER

Alle de nordiske lande har ratificeret UNCRPD og implementerer konventionens intentioner og rettigheder i deres forvaltningssystemer. Der findes mange fælles udfordringer og behov for mere og bedre viden samt gode eksempler på vellykket implementering.

Aktiviteter på dette fokusområde understøtter processer for implementering af UNCRPD, men involverer også andre konventioner og arbejde med menneskerettigheder og handicap generelt.

1.1 Indsatser, som styrker viden og dialog om menneskerettigheder og handicap samt Nordens stemme på internationalt plan

Formålet med disse indsatser er at skabe platforme for viden- og erfaringsudveksling samt udvikling af effektive instrumenter til implementering af UNCRPD. Indsatserne bidrager til øget forståelse af dette. Indsatserne styrker kompetencerne hos de personer, der er involveret i implementeringen af UNCRPD, og fremhæver gode eksempler på implementeringen af UNCRPD. Indsatserne skaber synergivirkninger i forhold til andre internationale samarbejder og processer, der har inklusion som mål.

Målsætningen er at gennemføre indsatser om blandt andet sammenlignelig statistik og anden viden, fora/mødesteder for erfaringsudveksling, en nordisk masteruddannelse og et nordisk handicapforskningsprogram/disability studies. For at give Norden en tydeligere stemme i FN udarbejdes der en antologi om de nordiske landes tidligere og aktuelle engagement på handicapområdet i FN-systemet. I handlingsplansperioden vil der hvert år blive afholdt nordiske arrangementer i forbindelse

med FN's statspartsmøder og i andre relevante internationale sammenhænge.

Allerede under den foregående handlingsplan blev der iværksat en række indsatser. Nordens velfærdscenter koordinerer dette arbejde inden for rammerne af sit mandat i henhold til bevillingsbrevet fra EK-S. Nordens velfærdscenter ansøger om midler til og gennemfører indsatserne sammen med nationale, nordiske og internationale samarbejdspartnere. Referencegrupper nedsættes ved behov og i dialog med de berørte parter.

1.2 Projekt om urfolk og funktionsnedsættelse

Generelt findes der kun ganske begrænset systematiseret viden om handicap og funktionsnedsættelse hos Nordens urbefolkning, samer og inuitter. Manglen på viden om urbefolkning og funktionsnedsættelse er også noget, som FN's Handicapkomité har taget op i tilbagerapporteringen til de enkelte lande, og det er blevet fremhævet som et udviklingsområde for den kommende rapportering.

Dette projekt skaber øget viden om Nordens urbefolkninger og funktionsnedsættelse og udvikler nordiske netværk med relation til implementeringen af UNCRPD, specifikt med henblik på urbefolkninger. Projektet bidrager også til implementeringen af det arktiske program 2018-2021¹⁰.

Målsætningen er at støtte forskning, professionelle netværk og nordiske netværk bestående af personer med funktionsnedsættelse og deres pårørende fra de nordiske urbefolkninger.

¹⁰ <http://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1153646&dsid=3782>

Projektet er baseret på viden, erfaringer og netværk, som udvikles under Nordens velfærdscenters projekt om samer med funktionsnedsættelse¹¹. Nordens velfærdscenter ansøger om midler fra Nordisk Atlantsamarbejde (NORA) og/eller Nordisk Arktisk samarbejdsprogram 2018-2021.

1.3 Projekt om børn og unges sundhed og deltagelse i skole og fritid

Børn og unge med funktionsnedsættelse har ringere sundhed og forudsætninger for deltagelse end andre børn. Det er en udfordring for hele Norden at formå at skabe lige levevilkår og give alle børn lige mulighed for at komme til orde – uanset funktionsevne.

Dette projekt styrker viden- og erfaringsudvekslingen mellem eksperter i hele Norden, som arbejder på at fremme børns sundhed og deltagelse i skole og fritid. To grupper af børn med særlige behov for tilgængelighed – børn med nedsat hørelse og børn med intellektuel funktionsnedsættelse – involveres aktivt i projektet.

Projektet indsamler viden om situationen for børn og unge med funktionsnedsættelse samt om metoder og gode og lærerige eksempler på, hvordan man kan styrke børn og unges mulighed for at komme til orde, hvad angår skole og fritid. Specifikt handler det om implementeringen af UNCRPD's artikel 30 om kultur og sport, artikel 6 om kvinder og piger, artikel 7 om børn og unge samt artikel 25 om sundhed. Projektet refererer også til UNICEF's arbejde for børn med funktionsnedsættelse.

¹¹ <https://nordicwelfare.org/projekt/samer-med-funktionsnedsattning/>

Projektet kan bygge videre på det arbejde – inklusive netværk – som udsprang af Nordens velfærdscenters seminarium om børn og unge med funktionsnedsættelse i 2016¹². Projektet udvikles af en ekspertgruppe, som udpeges i dialog mellem NORDBUK og Nordens velfærdscenter. Projektet forankres hos EK-K, EK-U og EK-S. Såfremt det er muligt, og der er interesse for det, involveres også de baltiske lande.

¹² <http://www.nordicwelfare.org/sv/Events/Fra-store-ord-til-hverdag-der-barnogungdom-bor/>

FOTO: VICTORIA HENRIKSSON

BÆREDYGTIG UDVIKLING

En bæredygtig udvikling af den nordiske velfærdsmodel er afhængig af en høj beskæftigelse, hvor så mange som muligt bidrager til økonomien. Det kræver en inkluderende uddannelses- og arbejdsmarkedspolitik. Et mere universelt udformet samfund samt udvikling af og adgang til ny teknologi baner vejen for en styrket inklusion af og øget selvstændighed hos personer med funktionsnedsættelse.

Aktiviteter på dette fokusområde bidrager til det nordiske samarbejdes og de nordiske landes samarbejde om at leve op til målene gennem styrket inklusion på arbejdsmarkedet, i statsmiljøer, i kulturlivet osv. De nordiske lande deltager aktivt i en række internationale politiske processer.

2.1 Integration af handicapperspektiver i Nordisk Ministerråds virksomhed

Nordisk Ministerråd arbejder systematisk med at styrke handicapperspektivet på alle relevante politiske områder. Målet er at generere positive forandringer, som forbedrer tilgængeligheden og øger bevidstheden om handicapperspektivet på områderne arbejdsmiljø og personalepolitik, møder/konferencer og kommunikation. Man styrker og følger op på handicapperspektivet på de relevante politiske områder og i de relevante politiske sektorer.

Handicaprådet har i perioden 2015-2017 samarbejdet med en eksternt udpeget arbejdsgruppe i Nordisk Ministerråd for at skabe forbedringer. Med udgangspunkt i dette arbejde opstiller Nordisk Ministerråds sekretariat (NMRS) nye målsætninger internt. Der er særligt fokus på nordiske institutioner og andre samarbejdsorganer, herunder støtteordninger, og på at nå ud

til funktionærer i det officielle nordiske og nordisk-baltiske samarbejde samt til politikere på relevante politiske områder.

Den interne arbejdsgruppes og Handicaprådets arbejde gennemføres inden for egne budgetrammer. Tiltag og projekter (inden for NMRS eller politiske områder), som indebærer omkostninger, budgetteres separat.

2.2 Universelt design og tilgængelighed – deltagelse og demokrati

Norden udvikles og profileres som en inkluderende og innovativ region. For at sikre dette styrkes erfaringsudvekslingen mellem de nordiske lande. Man ønsker at fokusere på gode arbejdsmodeller, både lokalt og nationalt, samt involvering af brugerne på et tidligt stadie.

Dette projekt samler repræsentanter for de største handicapgrupper (syn, hørelse, bevægelse, kognition, følesans), forskere, praktikere og politikere til dialog, udvikling og udbredelse af gode eksempler på universelt design, som kan styrke udviklingen af et Norden for alle. Projektet skaber synergivirkninger i forhold til andre internationale samarbejder og processer, der har inklusion som mål. Det bidrager til at hæve ambitionsniveauet for Norden, når det gælder universelt design og et samfund for alle, blandt andet ved at styrke det internationale samarbejde i EU, Europarådet og FN.

Målsætningen er at finde gode eksempler på implementeringen af Agenda 2030 ud fra et handicapperspektiv, specifikt mål 10, 11, 16 og 17. Projektet identificerer eksisterende, og udvikler nye, former for dialog mellem de aktører, som er afgørende for at fremme deltagelse og demokrati gennem universelt design,

specifikt med henblik på deltagelse i det politiske liv, herunder demokratiske valg, fri bevægelighed, et selvstændigt liv, by-miljøer, transport m.m. Projektet øger kendskabet til det nordiske samarbejde og inkluderer personer, som ellers ikke deltager i den nordiske debat.

Forvaltningsorganet for projektet kan være Nordens velfærds-center eller en anden organisation, som har kompetence på området. Der vil blive nedsat en referencegruppe med eksperter fra blandt andet Handicaprådet, NMRS og EK-S. Finansiering diskuteres først og fremmest med Nordisk samarbejdskomité (NSK under MR-SAM), EK-S og EK-K.

2.3 Inkluderende arbejdsliv i Norden: Opfølgning på tidligere afholdte seminarer om arbejdsliv og personer med funktionsnedsættelse

Situationen for unge og voksne med funktionsnedsættelse på arbejdsmarkedet er stadig præget af udenforskab. Projektet bidrager til implementeringen af arbejdslivsområdets samarbejdsprogram 2018-2021¹³ og involverer sektorerne for erhvervs- og uddannelsespolitik.

Målsætningen er at afholde årlige ekspertseminarer og andre nordiske møder, blandt andet med kommunesammenslutninger. Der indledes drøftelser med ILO's Global Business and Disability Network og andre relevante internationale organer og netværk. Projektets indsatser skaber øget viden og fremmer samarbejdet om statistik, metoder, indsatser og projekter, som

¹³ <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:norden:org:diva-5139>

vedrører handicap og deltagelse i arbejdslivet. Inden for rammerne af projektet produceres der årlige inspirationshæfter og videnssammenstillinger om specifikke temaer. Man kan for eksempel kortlægge, hvordan forsikringssystemerne stimulerer personer med nedsat funktionsevne og/eller nedsat arbejds-
evne til at komme i arbejde. Et andet forslag er et nordisk tværsektorielt projekt om viden og samarbejde knyttet til arbejdsinkludering for personer med funktionsnedsættelse, svarende til prioriteringsprojektet Nordisk O-24-samarbejde, som fokuserer på unges psykiske sundhed¹⁴.

Aktiviteterne og finansieringen aftales med arbejdslivsområdet og eventuelt også erhvervslivsområdet samt uddannelses- og forskningsområdet.

¹⁴ <http://www.fafo.no/index.php/nb/forskningstema/prosjekter/prosjekter-alle/item/folgeevaluering-nordisk-O-24-samarbeid>

FRI BEVÆGELIGHED

Et af de prioriterede områder i det nordiske samarbejde er at sætte fokus på og fjerne grænsehindre for bevægelighed mellem landene. Selvom mange grænsehindre allerede er blevet ryddet af vejen, og der er flere projekter og kortlægninger i gang, findes der stadig mange forhindringer for personer med funktionsnedsættelse. Det kan dels skyldes, at handicap-perspektivet ikke er blevet gjort tydeligt nok, eller at andre hindringer skal ryddes af vejen, før medborgere med særlige behov enkelt kan tage del i de muligheder for fri bevægelighed, der er blevet skabt mellem landene. Også EU har særlige satsninger, som skal fjerne hindringer for personer med funktionsnedsættelse.

Aktiviteter på dette fokusområde fremmer den fri bevægelighed for personer, som risikerer at blive hæmmet af grænsehindre på grund af manglende tilgængelighed.

3.1 Handicapperspektivet i det nordiske samarbejde om fri bevægelighed

Denne aktivitet styrker kompetencen, hvad angår handicapperspektivet, hos de aktører, der foretager udredninger og kommer med løsningsforslag til grænsehindringsproblemer, samtidig med at det øger kompetencen, hvad angår grænsehindrings-samarbejde, hos medlemmerne i Handicaprådet.

Eksisterende information på Hallo Nordens og Nordisk Ministerråds websteder, som vedrører personer med funktionsnedsættelse, vil blive kortlagt og forbedret. Det gælder blandt andet information om tegnsprogstolkning. En statusrapport om nordisk mobilitet og funktionsnedsættelse udarbejdes i samarbejde med de ansvarlige for bistandskonventionen. Rapporten fokuserer på grænsehindre på social- og

arbejdsmarkedsområdet. Det gælder især de hindringer, som er prioriteret af Grænsehindringsrådet¹⁵. Der vil blive afholdt årlige seminarer med aktører, som er relevante for eksempelvis grænsehindringssamarbejdet. Dette vil også omfatte dialog med tegnsprogsnetværket angående tolkeordninger og mobilitet. Handicapperspektivet vil blive integreret i de kommende socialsikringskonferencer i 2018 og 2019, som handler om at forkorte sagsbehandlingstiden i EU-sager.

Samarbejdet fortsætter mellem de relevante aktører, der har ansvaret for ministerrådets handicap- og grænsehindringsagenda. Det drejer sig for eksempel om Handicaprådet, Grænsehindringsrådet og informationstjenesten Hallo Norden. Aktiviteterne gennemføres inden for samarbejdsorganisationernes ordinære budgetter.

3.2 Studerendes bevægelighed i Norden

EU og de nordiske lande har målsætninger om, at studerende på videregående uddannelser skal gennemføre hele eller dele af deres uddannelse i et andet land. Disse mål omfatter også studerende med funktionsnedsættelse. På grund af en række hindringer, som især rammer studerende med funktionsnedsættelse, er der store forskelle mellem disse og andre studerendes reelle muligheder for at studere i udlandet. Projektrapporten *Equity in student mobility in higher education*¹⁶ beskriver disse hindringer og kommer med anbefalinger til, hvordan man kan forbedre forudsætningerne for studerendes bevægelighed

¹⁵ <http://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1174950&dswid=-1508>

¹⁶ <https://nordicwelfare.org/funktionshinder/studentmobilitet>

i Norden. Målet for projektet er, at der mindst seks forskellige steder i Norden skal afholdes seminarer med udgangspunkt i rapporten.

Nordens velfærdscenter gennemfører møderne sammen med den norske virksomhed Universell ved NTNU i Trondheim og de øvrige projektpartnere i projektet *Studentmobilitet och funktionshinder* (2015-2016). EK-U har afsat 300.000 DKK. Derudover tilføres der ressourcer fra nationale samarbejdspartnere.

3.3 Samfunds- og byplanlægning, som støtter fri bevægelighed for alle

Mange af de hindringer for fri bevægelighed, som især rammer personer med funktionsnedsættelse, kan løses gennem samarbejde i de sektorer, der arbejder med byplanlægning. Eksempler på vigtige nordiske samarbejdsområder er transport, bebygget miljø ("intelligente byer" og "alderdomsvenlige byer" er eksempler på, hvordan dette konceptualiseres hos WHO og andre), turisme m.m. Aktiviteten bidrager til ministerrådets strategi for erhvervs- og innovationspolitik 2018-2021¹⁷ samt samarbejdsprogrammet for regional udvikling og planlægning 2017-2020¹⁸. Implementeringen af EU's passagerrettigheder og forberedelserne til implementeringen af kommende tilgængelighedsdirektiver har høj relevans. Nordens velfærdscenter gransker det nordiske samarbejde mellem myndigheder og relevante nordiske institutioner og samarbejdsorganer.

¹⁷ <http://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1166653&dswid=5760>

¹⁸ <http://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1084682&dswid=-1508>

OPFØLGNING

En ekstern undersøger foretager opfølgninger i 2019 og 2021. Resultaterne fremlægges for EK-S i forbindelse med rapporteringen om handlingsplanen og Handicaprådets arbejde. Undersøgeren har kontakt med de virksomheder, der fungerer som projektledere for de respektive aktiviteter. Statusrapporten sammenstilles af sekretariatet for ministerrådets Handicapråd ved Nordens velfærdscenter. Status fremlægges for Nordisk Råd i 2019 og 2021.

Nordisk Ministerråd
Nordens Hus
Ved Stranden 18
1061 København K
www.norden.org

Denne handlingsplan er Nordisk Ministerråds strategiske samarbejdsdokument for handicapområdet. Handlingsplanen gælder for hele ministerrådet og har tre fokusområder:

Menneskerettigheder

At støtte og styrke arbejdet med national gennemførelse og overvågning af FN's konvention om rettigheder for personer med funktionsnedsættelse.

Bæredygtig udvikling

At anvende universelt design til at styrke inklusion, fremme ligestilling og modvirke diskriminering af personer med funktionsnedsættelse i alle dele af det nordiske samfund gennem strategisk integrering af handicapperspektivet i arbejdet med bæredygtig udvikling.

Fri bevægelighed

At fremme fri bevægelighed og fjerne grænsehindringer, som især berører personer med funktionsnedsættelse.

Handlingsplanen gælder i årene 2018-2022.